big mama bor på

"I don't know how people make it in this world without the holy spirit".
Ur högtalaren på taket av den vita skåpbilen ljuder det kristna budskapet.
Det är söndag i Nassau, huvudstad på Bahamas.

TEXT: Helena Thorén ✷ FOTO: Mauro Rongione

På sidan av bilen läser jag Church Bus. En kyrkobuss som hämtar själar till högmässan. Direkt efter den följer en vit limousine med mörka fönsterrutor. Där inne i sval luftkonditionerad bekvämlighet sitter turister på väg till ett av de femstjärniga hotellen på Paradise Island. Här utanför är det varmt, runt 30°C och 80 procents luftfuktighet. Temperaturen är behaglig på Bahamas året om. Den varierar mellan 25°C (på vintern) och 35°C (sommartid).

Bahamas är och har varit sedan 40-talet då turismen tog fart, ett paradis för turister, företrädesvis välbeställda amerikaner. Och de kommer i mängder. Det går minst femton turister på varje invånare, för trots sitt läge och förmånliga skattesystem är Bahamas glest befolkat. Här bor bara drygt 250.000 människor.

De flesta är djupt religiösa, som Lerneisa Scott. Hon går till kyrkan varje söndag. Hon säger "Vi är gudfruktiga och vänligt sinnade" och lägger huvudet på sned i de välmanikyrerade händerna och ler. De skulpterade naglarna, den konstfulla frisyren och de tunga guldsmyckena samsas med en stark gudstro.

Hon bytte församling förra året till baptisterna eftersom mannen hon gifte sig med är medlem där. Baptisterna är på stark frammarsch på Bahamas, men den anglikanska kyrkan är fortfarande statskyrka och det lär finnas ett hundratal församlingar att välja mellan. Kyrkan är en central företeelse i livet på Bahamas. På helgerna arrangeras ofta grillfester på stranden för att samla in pengar till en medlem och samtidigt ha det trevligt.

Havet finns överallt

De vita stränderna med fina platta sandkorn och det nästan overkligt blågröna vattnet är skäl nog att åka till någon av Bahamas 700 öar. Båttrafiken är livlig i Nassau hamn. Det finns turer till ett tjugotal öar. Varje lördag ligger här ett tiotal kryssningsfartyg, modell större. Intill giganterna ligger små fiskebåtar fyllda med fisk från havet utanför. De fångar grouper och snapper och snäckor kallade conch.

Conch (uttalas kån'k) är för människorna på Bahamas vad köttfärs är för svenskar. Conch används i allt från soppor, sallader och grytor till friteringar. Sallader äter företrädesvis män eftersom färsk snäcka stärker deras manlighet. Det sägs att ett litet genomskinligt rör kallat pistol i snäckans innanmäte fungerar som afrodisiakum. På fiskmarknaden i hamnen håller en man ett sådant rör mellan tummen och pekfingret och sänker sakta ner det i den vidöppna munnen. Han ser nöjd ut.

Conch är en snäcka som är basen i många rätter på Bahamas. Som sallad serveras den rå med lök, grön paprika, färska örter, apelsin- och limejuice och peppar och salt.

Sida vid sida ligger minst 30 små enkla torgstånd och alla säljer conchsallad tillagad medan gästen väntar i skuggan av en presenning eller ett plåttak. "Charlie Brown Live & Kickin, fish and conch" står det över ett av ståndet. Här finns inga turister. Här spelar männen domino i skuggan och de stora kvinnorna med barn i följe skojar med fiskarna.

Många kvinnor är mulliga på Bahamas, för att inte säga runda. En väldigt rar kvinna som är turistguide säger att hon gärna vill bli kallad Big Mama. Hon arbetar för ett bolag som guidar och skjutsar turister. Nästan alla arbetar med turister. Av landets bruttonationalprodukt står turismen för mer än hälften, på andra plats finans och bank och därefter i princip ingenting. Big Mama betalar ingen inkomstskatt utan turisterna står för större delen av skatteintäkterna.

På lokala pubar serveras drinken Bahama Mama. Basen är mörk rom som sig bör i ett land med en lång historia av sjöröveri. Förutom rom blandas en likör från Nassau med apelsinjuice, ananasjuice, Grenadin och om man så vill lite Angostura Bitter. Drinken dekoreras med en apelsinskiva.

I gungstolen minns Leroy

Till fots på väg in till Nassau centrum stöter jag på en gammal man, Leroy Hill. Han är 72 år och pensionerad och bor i ett av de typiskt pastellrosa trähusen längs huvudgatan. Huset är förfallet, färgen flagnar. På terrassen finns en sliten gungstol och en pinnstol. Där står också hunden bunden som skäller på oss hela tiden. Leroy minns hur det var förr i Nassau:

– Det var fint här. Det fanns inte så många bilar då. I Nassau fanns tjugo, men allt har gått rätt bra. Vi bytte från sterling till dollar 1965 och det var tur… därefter hade vi problem med den engelska regeringen, men nu har de svarta tagit över.

Leroy var med när Bahamas var engelsk koloni och han har sett hur de gradvis fått ökad självständighet. Nu sitter han tillsammans med sin fru på terrassen och tittar på trafiken.

Lite längre österut från centrum vid samma väg som Mr Hill, bor den förre guvernörens fru, bördig från England. Hon tar emot oss i sitt hem.

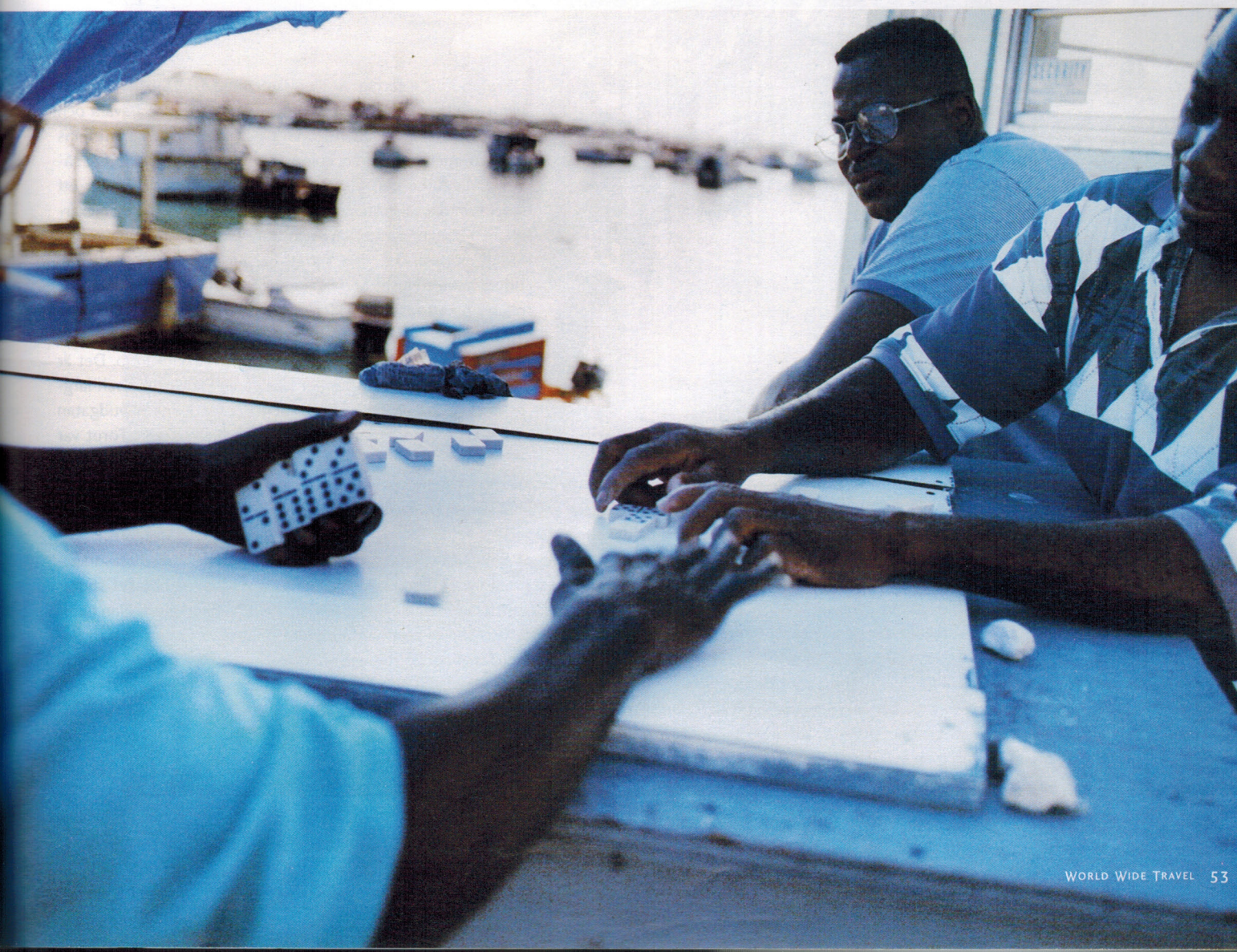

Husfrun med traditionell ljusblå klänning och litet vitt spetsförkläde öppnar och visar vägen till ett vackert rum belamrat med dyrbara prydnadsskålar, öppen spis och ett enormt panoramafönster från golv till tak med utsikt över det glittrande vattnet. På andra sidan sundet syns Paradise Island.

Även hon minns hur bilfritt Nassau varit. Hon har bott på Bahamas i 53 år och har sin familj samlad på ön New Providence. Hon har två söner med familjer och flera barnbarn. En av sönerna Gavin McKinney kommer på besök för att prata med skandinaverna. Familjen är hängivna seglare och har varit på besök i Sverige flera gånger. De minns Sandhamn i Stockholms skärgård och Lysekil i Bohuslän.

Bond. James Bond.

Gavin är undervattensfilmare och har just avslutat en månads arbete med undervattenscener för den kommande Bond-filmen "The World Is Not Enough", med Pierce Brosnan som James Bond. Gavin avslöjar att scenerna i slutet av filmen, som utspelas under vattnet när en ubåt sprängs och Bond och Bondbruden lyckas ta sig ur vraket, är gjorda med stuntman, det vill säga han själv.

– Du ser mitt hår, jag har egentligen grått hår men de färgade det i samma färg som Pierce Brosnan.

Vem är Bondbruden?

– Det är frun till min bästa vän, säger Gavin och skrattar gott.

Han har spelat in undervattenscenerna till fem Bondfilmer och även till filmen "Hajen" som visades på biograferna i Sverige i mitten av 70-talet.

– Bahamas är en väldigt populär plats för att filma under vattnet. Det ligger nära Miami där många produktioner sker och om de behöver skicka ner material tar det bara en halvtimme med flyg.

Havet och dykning är livet för Gavin. Han tror att han skulle bli tokig om han var tvungen att stanna på land. Är du aldrig rädd?

– Nej, aldrig. Men jag har faktiskt blivit biten av en haj för inte så längesedan, men det var inte nere i vattnet utan på båten. Jag hade fångat en haj och höll den i svansen. Hajen vände sig om och högg tag i benet på mig.

Han visar tydliga ärr vid ankeln på ett av benen, men skrattar åt det. Han hade sig själv att skylla. Säger han. Djuphavsfiske är ett nöje för många turister. De fångar inte bara haj utan även svärdfiskar. Och i kölvattnet runt båtarna leker ofta delfiner.

Livet på Bahamas är tillbakalutat och lockar många människor, men har möjlighet att flytta hit. För att få permanent uppehållstillstånd krävs en nätt summa på drygt två miljoner investeras i landet. Tillfälligt arbe tillstånd går att få, men bara i högst fem år och bara om sådan arbetskr inte går att hitta inom landet. Bahamas har haft problem med arbetslösh men sedan det nya hotellet Atlantis byggdes är arbetslösheten lägre någonsin. Hotellet är den näst största arbetsgivaren efter regeringen.

– Det finns många unga människor som inte går att anställa. De h ingen utbildning och inget intresse av att arbeta, säger Gavin McKinney

– De vill helt enkelt inte göra vissa jobb och de klarar sig ändå med hj av sina stora familjer. Det är ett stort problem på Bahamas.

Gradvisa förändringar

Gail Saunders, filosofie doktor och chef för de nationella arkiven, muse och historiska byggnader, ger en annan bild av Bahamas. Hon menar att fortfarande letar efter sin identitet. Under lång tid har engelsmännen dor nerat det politiska, kulturella och ekonomiska livet på Bahamas, men nu bör självförtroendet att komma. 1973 skedde en tyst revolution då Baham blev självständigt.

– Vi var en konservativ brittisk koloni och vi är idag en konserva nation. Vi har inte haft många våldsamma sammanstötningar mellan sva och vita, men 1942 var det ett upplopp i Nassau. Det handlade om orättv löner. Två människor dödades och 25 skadades.

Förändringarna har istället skett gradvis. Gail har tillsa mans med sin personal bråda dagar för att hinna bevara o dokumentera Bahamas historia. I vissa delar av Nassau fir flera övergivna hus från kolonialtiden. Villa Doyle är ett s dant. Väggarna har fallit bort på mittpartiet och blottar stort rum där takkronan fortfarande svänger i vinden. Snick glädjen hänger på trekvart och trappan till andra våningen farligt murken. Det visar sig att här har guvernören bott fr tid till annan. Huset är nu i statens ägo och Gail Saunders h planer på att restaurera det och inrätta ett konstmuseum d

Bahamas är ett kreolskt samhälle med en blandning Europa och Afrika. Den största högtiden är Junkanoo. Det en karneval där stora grupper klär ut sig i konstfulla och fä granna kostymer. De sjunger och dansar längs huvudgat tidigt på morgonen Annandag Jul och Nyårsdagen. Förut det bara den svarta arbetarklassen som firade Junkanoo, m efter 1973 blev karnevalen respekterad. Namnet kan komma från de kobjä ror som används i musiken, men det är bara en av flera källor. Det beror vem man frågar.

Musiken på Bahamas spänner från religiös marschmusik med blåsorke trar på torget mitt i stan till nyskriven reggae. En städare på hotellet stick till oss ett kassettband med två låtar som hans reggaeband gjort. Han he Ricardo Steele och spelar keyboard i bandet Bahamian Creation. Han b rättar att de spelat med Bobby Brown och Shabaranks när de besök Nassau. De spelar på oljefat och getskinnstrummor, men också gitarrer o blåsinstrument.

– Jag vill få ett skivkontrakt. Då kommer jag att sluta jobba direkt, säg han och det märks att han vet vad han vill.

Precis som flera andra jag mött på Bahamas.

Ett av de mest häpnadsväckande hotellen är Atlantis på Paradise Island. Allt är gigantiskt.

Under de tidiga timmarna på Annandag Jul och Nyårsdagen går Junkanoo av stapeln. Längs huvudgatan i Nassau i maklig takt drar karnevalen fram i färgglada kostymer.

Bahamas historia i korthet

Den 12 oktober 1492 landsteg Christoffer Columbus på ön San Salvador i Bahamas. Columbus upptäckte Västindien och han träffade Arawak-indianer som då levde på öarna. Det blev början till slutet för indianerna. År 1520, mindre än trettio år senare, var hela indianstammen utrotad. De hade tagits tillfånga av spanjorer för att användas som slavar i guld- och silvergruvor bland annat på Kuba. Därefter följde en lång period då öarna i Bahamas var obebodda.

1647 kom nybyggare från Bermudas som sökte religiös frihet, men dessförinnan hade engelska sjörövare som kapten Svartskägg från Bristol upptäckt Bahamas. Under 200 år var vattnen runt öarna ett lagslöst skräckvälde. 1718 satte britten Roger Woods punkt för den eran och en ny tog vid, kolonialväldet. Slavar skeppades in från Afrika och det brittiska kungahuset styrde.

Under amerikanska inbördeskriget flyttade cirka 8.000 vita från södern med sina slavar till Bahamas. De byggde plantager och odlade bomull, vilket tog en ände med förskräckelse eftersom jordmånen var dålig, utrustningen undermålig och grödan drabbades av ohyra. 1838 avskaffades slaveriet och i dess spår följde fattigdom.

I början av 1900-talet började affärerna så smått att blomstra. Bahamas blev ett smuggelcentrum där bland annat whiskey från England och Skottland lastades om i små snabbgående båtar som styrde kosan mot USA. I Amerika hade en ny lag mot sprit instiftats 1919 som förbjöd all hantering, försäljning och import av sprit. Bahamas försåg am rikanarna med de åtråvärda vätskorna fram till 1933 då förbudet hävde

På 40-talet startade turismen och människorna fick det mycket bättre. Det första politiska partiet Progressive Liberal Party grundad 1953, men långt innan dess, 1729, hade House of Assembly grunda Detta samråd var grunden till den stabila parlamentariska demokrati som nu råder i landet. Kvinnor fick rösträtt först 1962 och två år sen bildades Bahamas första regering med engelsk guvernör i spetsen.

Det dröjde ända till 1973 innan Bahamas blev självständigt och i idag är det ett av länderna i det brittiska samväldet med drottninger som statsöverhuvud. Länge har britterna dominerat politiken, kulture och näringslivet, men nu är det amerikanska inflytandet enormt. I all hem strömmar amerikanska tv-kanaler ur teveapparaterna, amerikans snabbmat är populär och den amerikanska livsstilen anammas av ung domarna.

Ett sätt att ta sig till Bahamas...

...är att åka via London med British Airways. De har tre avgångar pe vecka måndag onsdag och lördag.

Pris? Reguljärt från Stockholm med British Airways ca 7 000 kr. Med Ving (en vecka Florida med hotell, en vecka Bahamas med boen på Atlantis) från 18 500 kr.

Hotell: Väl nere på Bahamas finns ett flertal lyxhotell att välja på. Ett de mer häpnadsväckande är Atlantis på Paradise Island. Allt är gigantis Det mest imponerande är ett enormt akvarium (eller vattenland) där hotellgästerna kan studera livet i korallreven utanför ön. Hajar samsa med korallfiskar i de mest skiftande färger och mönster. På hotellet fi det 38 restauranger och dessutom SPA, kasino, bassänger och vatte lekområde och ett nålsöga för att hitta ut till det mest underbara av a - stranden. Här kan den som vill leva väl hela semestern utan att gå meter utanför hotellområdet.